

УДК 8Н
ББК 83.3 (5 Эрон)

ЧАНД СУХАН ДАР БОРАИ
РАВОБИТИ АДАБИИ ЭРОН
ВА ТОҶИКИСТОН

ИЗ ИСТОРИИ
ЛИТЕРАТУРНЫХ СВЯЗЕЙ
ИРАНА И
ТАДЖИКИСТАНА

FROM THE HISTORY OF
LITERARY TIES BETWEEN
IRAN AND TAJIKISTAN

Пулодова Шоира Солиҷоновна,
н.и.ф., дотсенти кафедраи усули таълими забон
ва адабиёти тоҷики ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров
(Тоҷикистон, Хуҷанд)

Пулодова Шоира Солиҷановна, к.ф.н., доцент
кафедры методики преподавания таджикского
языка и литературы Худжандского государст-
венного университета им. акад. Б. Гафурова
(Таджикистан, Худжанд)

Pulodova Shoira Solijanovna, candidate of philological
sciences, Associate Professor of the department of
Tajik Language and Literature methods of teaching,
dean's deputy of the Tajik philology faculty under
Khujand State University named after academician B.
Gafurov (Tajikistan, Khujand)

Ключевые слова: таджикское фуруговедение, литературные связи, влияние Фуруга на таджикскую литературу, Фуруг и Фарзона

В статье проводится краткий обзор работ в области современной таджикской литературной критике, посвящённых творчеству известной иранской поэтессы XX века Фуруг Фаррухзод. Также прослеживается история публикации образцов творчества поэтессы в Таджикистане. Критические материалы, посвящённые творчеству Фуруг, автор разделяет на три группы: а) статьи энциклопедического и презентационного характера; б) отдельные исследования творчества Фуруг Фаррухзод; в) работы, посвящённые проблеме влияния Фуруг на творчество современных таджикских поэтесс.

Уделяется особое внимание восприимчивости известных таджикских поэтесс Гульрухсор Сафиевой и Фарзоны Худжанди к творчеству персидской поэтессы. Соображения автора о восприимчивости таджикских поэтесс аргументируются цитатами из высказываний и статей Фарзоны Худжанди.

Key words: Tajik Furughiana, literary ties, Furug's influence over Tajik literature, Furug and Farzona

The article is a brief survey of the works dwelling on modern Tajik literary criticism devoted to the creation of the well-known Iranian poetess of the XX-th century Furug Farruhzod. The history of the publications of the patterns belonging to the poetess in Tajikistan is traced back by the author of the article. Critical materials devoted to Furug's creation are divided into three groups: a) articles of encyclopedic and presentative slant; b) separate researches of Furug Farruhzod's creation; c) the works dwelling on Furug's influence over modern poetesses.

Special attention is paid to the receptiveness displayed by the well-known Tajik poetesses Gulruhsor Safiyeva and Farzona Khujandi in reference to their Persian sister of poetry. The author's considerations on this account are proved by citations from the utterances and articles belonging to Farzona Khujandi.

Шеър, адабиёт, ҳунар ва умуман, арзишҳои волои маънавии инсоният новобаста аз маҳдудаҳои сиёсату ҷуғрофӣ ё худ мазҳабиву қавмӣ халқҳо ва фарҳангу тамаддунҳои мухталифро дар ҳама давраи замона ба ҳам меоварад ва пайванду ягонагӣ мебахшад. Маҳсусан, сухани ошное, ҳамзабонери шунидан мӯчиби таҳкими дӯстиҳо ва пайванди халқҳои муҳаббат мегардад. Таваҷҷӯҳ ба адабиёти муосир, яъне адабиёти садаи XX Эрон дар нақди адабии тоҷикӣ ҳанӯз аз солҳои 20-уми қарни гузашта шурӯъ шудааст. Хонандагони тоҷик маҳз дар ҳамин давра бо ҷақидаҳои хомаи баъзе аз адибони эронӣ аз саҳифаҳои матбуоти даврӣ шинос гашта буданд. Мунтахаби ашъори Маликушшуаро Баҳор соли 1958 тавассути нашриёти давлатии Тоҷикистон интишор ёфта буд. Мураттиби мунтахаби осори Эраҷ Мирзо (соли таълиф 1963) Нодир Шанбезода аз хусуси шиносоии хонандаи тоҷик бо ин шоири инқилобӣ чунин изҳори назар кардааст: “Мо аввалин девони ашъори ин шоири машҳури асри IX-XX Эрон Эраҷ Мирзоро, ки хонандагони тоҷик аз соли 1925 сар карда бисёр шеърҳои ӯро дар матбуоти даврагии Тоҷикистон хондаанд, пешниҳод мекунем” (11, с.18).

Дар аввалин маҷмӯаи намунаҳои назми муосири Эрон “Амвоҷи Корун” соли 1973 бо кӯшиши Аълоҳон Афсаҳзод ва Ҷобул Додалишоҳ мураттаб гашта, аз миёни 33 тан шоири маъруф бештар аз ҳама ба Фурӯғ таваҷҷӯҳ зоҳир шудааст. Агар аз баъзе як-ду ё даҳ-дувоздаҳ ва аз Нодир Нодирпур, ки аз маҳбубтарин шоирони форсигӯ аст, 18 шеър интихоб гашта бошад, аз Фарруҳзод 22 намуна, ба монанди “Ғуноҳ”, “Дидори талх”, “Асир”, “Ёде аз гузашта”, “Ойинаи шикаста” манзури аҳли адаб шудааст. Ин аснод шаҳодат бар он дорад, ки ашъори ин шоира ҳанӯз аз ҳамон давра писанди завқу қареҳаи мардуми тоҷик ва мавриди истиқболи суханшиносон будааст. Аз маълумоти мухталиби мулҳақоти охири ин дафтар маълум мегардад, ки намунаҳои ашъори Фурӯғ дар рӯзномаву маҷаллаҳои Тоҷикистон то соли 1973 ҷоп ва низ ҷанде аз онҳо ба забони русӣ низ тарҷумаву нашр шудаанд.

Маводи фароҳамомада оид ба рӯзгор ва ашъори Фурӯғ дар асоси пажӯҳишоти дар Тоҷикистон анҷомёфтаре метавон чунин дастабандӣ кард:

1. Мақолаҳои, ки иттилооти доиратулмаорифӣ доранд.
2. Навиштаҳои, ки ҷанбаи таҳқиқӣ доранд.
3. Мақолоте, ки дар онҳо роҷеъ ба таъсири Фурӯғ ба шоирони муосири тоҷик баҳсу ишорат сурат гирифтааст.

Ҳарчанд пораҳои аз ҷақидаҳои хомаи Фурӯғи Фарруҳзод солҳои 60-ум тавассути матбуоти даврӣ, аз ҷумла маҷаллаи “Садои Шарқ” №1 аз соли 1966 шеърҳои “Бӯса”, “Хотирот”, “Даъват” ва №10 аз соли 1970 шеъри “Посух” интишор ёфта буд, вале дафтари ашъори ӯ бо номи “Таваллуде дигар” бо кӯшишу эҳтимоми муҳаққиқи нуктасанҷи тоҷик Наима Қаҳҳорова соли 1983 ба алоқамандони шеър дастрас гардид. Китоби мазкур маротибаи дувум ба шакли комилтар, ҳамчунин бо иловаи баҳши луғот нашр ва мавриди истиқболи хонандагон қарор гирифт. Дар пешгуфтори маҷмӯа бо унвони “Ситораи осмони шеър” мураттиб ба муаррифии рӯзгору осори шоира пардохта, иттилооти фаровонери дар хусуси роҳи тайкардаи Фурӯғ бо истифода аз маводи маҷаллаи форсии “Зани рӯз” ва навиштаҳои олимони бузурги Эрон Саид Абдулҳамиди Халхолоӣ, Ризо Бароҳанӣ манзур намудааст. Аз зикри

“муборизаву чустучӯхо, дардхову ранҷо, ишқу нокомиҳо ва сӯзу гудозҳои шоира” ихлосу иродат ва самимияти Н.Қаҳҳорова нисбат ба Фурӯғ ва ашъораш ба мушоҳида мерасад ва бо эҳсоси ҳамдардӣ иброз доштааст: “Ӯ аҷаб зебову гуворо шеър мегуфт! Дар тамоми лаҳзаҳои зиндагӣ ман ӯро ба ёд меорам. Ашъораш барои ман як китоби зиндагист. Дар шеърҳои ин шоираи хушқареҳа оташе нухуфтааст, ки шарори ӯ ба дили ҳар хонанда ва шунаванда бо ҳарорат ва шаҳомати худ гармиву равшанӣ мебахшад” (9, с. 3).

Муҳиддини Олимпур - аз дилбохтагони шеъри муосири Эрон аст, ки чихати дастрасии намунаҳо ва мунтахаби ашъори адибони ҳамзабон кӯшишҳо анҷом додааст. “Мурғи офтоб” – баргузидаи ашъори Нодири Нодирпур (1995) таҳияи ин суханвари тоҷик аст. Аз ин пештар, соли 1988 дар маҷаллаи “Садои Шарк” дар хусуси баъзе ҷузъиёти зиндагӣ, фаъолият, таърихи наشري дафтари ашъор, вижагиҳои эҷодиву ҳунари ва марғи нобахангоми Фурӯғ дар заминаи тадқиқотҳои анҷомдодаи пажӯҳишгарони эронӣ мақолаи муфассал манзур намудааст.

Дар ин раҳгузар аз мақолаи Фирӯз Набиев таҳти унвони “Андешаҳои Фурӯғи Фаррухзод дар бораи шеъру шоирӣ” дар маҷаллаи “Номаи Пажӯҳишгоҳ” метавон ном бурд, ки бо маълумоти мухтасари тавсифии фурӯғшиносии тоҷик иктифо намуда, аз мусоҳибаҳо, хотирот, номаҳо ва нақди осор аз китоби форсии “Шинохтномаи Фурӯғи Фаррухзод”, гирдоваранда Шаҳноз Муродии Кӯчӣ назароти Фурӯғро оид ба шеъру шоирӣ пешкаши алоқамандон кардааст.

Дар ҷилди аввали китоби дарсии Худойназар Асозода барои донишомӯзони донишқадаҳои филологӣ бо унвони “Адабиёти садаи XX-и Эрон” (1997) дар радифи чехраҳои ҳунарии боистеъдоди Эрон бахше ба омӯзиши ашъори Фурӯғ ҷудо ва андешаҳои шоира оид ба шеъру шоирӣ низ илова шудааст. Лозим ба қайд аст, ки матолиби дастури таълимии мазкур бештар фарогири зиндагиномаи Фурӯғ буда, ба вижагиҳои ҳунари ва ҷойгоҳи ӯ дар адабиёти ҳам Эрон ва ҳам Тоҷикистон камтар таваҷҷӯҳ зоҳир гаштааст.

Рисолаи мукаммали “Шукуфаи андӯх” аз силсилаи “Хубони порсигӯ”-и адабиётшиносии соҳибназар Матлубаи Мирзоюнус, ки роҷеъ ба шинохти рӯзгор ва осори Фурӯғ нақл мекунад, аз таҳқиқоти арзишманд дар пажӯҳиши мухтассоти ашъори шоира маҳсуб меёбад. Китоби мазкур ҳосили чустучӯи мӯшикофонаи муҳаққиқ буда, кӯшишҳои ҷиддӣ барои таъйин кардани марҳилаҳои эҷодӣ, иртиботи маҷмӯаҳои ашъор бо зиндагӣ, маъникушоӣ, ошкор намудани бозёфтҳои ҳунарии шоира анҷом дода шудааст.

Дар боби яқум инъикоси лаҳзаҳои зиндагии воқеии Фурӯғ дар фазои шеър сурат гирифта, манзараи рӯшани таҳаввули ҳунарии шоира бо истинод ба намунаҳои ашъор ба риштаи таҳқиқ қашида шудааст. Таваҷҷӯҳи муаллиф дар баҳши дуюм ба марҳилаҳои муҳими рушду тақомули назми шоира равона гашта, ҳунармандии Фурӯғ дар офаридани шеъри нимой мавриди омӯзиш қарор ёфтааст. Фасли меҳварии боби мазкурро таснифи ашъор аз чихати мавзӯӣ ва таҳқиқи дарунмояҳои шеърӣ: шарҳу тавзеҳи калимаву таркиботи калидӣ чун “дастҳо”, “оина”, “паранда” ва “шаб” ташкил додааст. Маҳсусан, аз тозақориҳову навҷӯиҳои шоира дар баёни масоили марбут ба зан ва иҷтимоӣ муфассал сухан рафтааст. Арзиши муҳими рисола тафсири ашъор аст, ки иборат аз шарҳу тавзеҳи рамзу самбулҳои маҳсуси ашъори Фурӯғ мебошад. Доир ба вижагиҳои бадеию услубии ашъор: санъатҳои пурқорбурди шоира чун такрор, ташбеҳ, истиора ва хусусиятҳои истифодаи онҳо низ мулоҳизаронӣ шудааст. Ҳамчунин перомуни вожаву таркиботи ҳоси назми шоира ва боиси наздик

гаштани шеър ба хонанда тавассути корбандии моҳирона аз ифодаҳои омиёна изҳори назар шудааст. Аз омӯзиши рисола метавон чунин баҳрабардорӣ намуд:

1. Ба ашъор ва ҳунари суҳанвари Фурӯғ баҳои баланд дода шудааст.
2. Ба доираи фарогирии мавзӯи маҷмӯаҳо таваҷҷӯҳ зоҳир гаштааст.
3. Таҳқиқи сабк ва забону баёни Фурӯғ муфассал сурат гирифтааст.

М.Мирзоюнус дар нақди ашъори Фурӯғ санҷидакории амиқ зоҳир карда, матолиб дар нигоштаи ӯ бо шеваҳои қобили интиқодии таҳқиқ баён гаштаанд, ки барои шинохти чеҳраи ҳунари ва маърифати ашъори суҳанвар аз арзиши воло бархурдор аст (4, с.3).

Тафсири нубуғ ва андешаҳои баландпояи Фурӯғ дар чанд мақолаи Шоири халқии Тоҷикистон - Фарзонаи Хучандӣ низ тазаккур ёфтааст. Истеъдоду қарихаи фитрӣ, омилҳои рушду такомули Фурӯғ ва нуфузи ӯ дар паҳнаи адаби форсӣ тавсиф ва таъсирпазириву бардоштҳои хешро аз ин суҳанвари мумтоз, ки “растохезе ба ҷаҳони” фикрии Фарзона овардааст, бо алфозе пур аз самимияту муҳаббат чунин таъкид намудааст: “Ман Фурӯғро, шоири дили худро ёфтам ва ҳаргиз гумон набурдам, ки рӯзе аз таҷоруби ӯ чизе хоҳам бардошт ва аз каломаш вом хоҳам гирифт. Ва ончунон ӯро дар худ ҷо хоҳам дод, ки дигарон маро сояи Фурӯғ гӯянд” (8, с. 125).

Фарзона дар чеҳраи Фурӯғ симои хешро дарёфтааст. Дар мақолае бо номи “Дарёи сӯзон” аз вижагиҳои ҳунари, авзони суннати корбастанмудаи шоира: баҳри раҷази маҳбун, рамали маҳҷуф, рамали маҳҷуфи мусаббағ ва ғайра, ки бо “авзони гумному азёдрафтаи арӯзи форсӣ” рӯйи қор омадаанд, аз таркиби луғот, навпардозӣ, ҷазобат ва сабку баён, ки бино ба гуфти нигоранда “басо содаву бепирояву заминӣ аст, дар ҳоле ки рӯҳаш бегумон то нӯҳ осмон уруҷ кардааст ва маконҳову ломаконҳоро сипардааст”, баҳсу андешаронӣ шудааст. Дар саёҳатномаҳои “Хуршедҳои шаҳри туманпӯш”, аз сафари Ингилистон ва “Шеъри хокӣ, шеъри обӣ, шеърҳои офтобӣ” (аз сафари Эрон) афкори назарӣ-интиқодии шоира перомунӣ зиндагии ҳунари ва ҷараёни рушди Фурӯғ ҷолиби диққат мебошанд. Аз мувоҳисаҳои бо адабиётшиносии варзидаи Эрон Муҳаммад Ҳуқуқӣ оид ба марҳалаҳои эҷодӣ, омилҳои такомули ҳунари суҳангустарӣ, таносуби маъноии калимаву иборот дар ашъори Фурӯғ суратгирифта пайдост, ки Фарзона ба шинохти моҳияти воқеии назми гаронмоияи Фаррухзод даст ёфтааст. Аз назари зебоишиносӣ ва санҷишу муқобалаи ашъор баръакси андешаҳои Ҳуқуқӣ қори ҳунарии Фурӯғро дар маҳилаҳои мухталифи эҷодӣ “дар як пояи зебӣ ва бисёр самимонаю шоирона” маҳсуб медонад.

Дар мақолаи “Паёми гули ёс” ба масъалаи шеъру шоирӣ, муҳимияти маънӣ нисбат ба дигар аносир дар шеър ва аҳамият надоштани шаклу қолабҳои арӯзиву суннатӣ ё худ модерн зимни баррасии ашъори бонувони тоҷик ручӯъ шудааст. Фарзона аз пайкору ҷустуҷӯ, ҳунари тасвиргароиву маънигустарӣ ва шӯҳрати Фурӯғ чунин ёдовар гаштааст: “Қудрат ва шахомати Фурӯғ – бузургтарин зани суҳанвари қарни ХХ, қолабшиканиву навпардозӣ, ибтиқори ӯ дар шеъри форсӣ марбут на танҳо бар ҳасоиси ҷибиллии ӯ, балки бар омӯзиши суннатҳои ашъори суҳанварони ғарбу шарқ аст” (8, с.185).

Муҳаққиқи дигаре, ки аз мӯхтаво, вижагиҳо, бадеият ва сабку услуби Фурӯғ огоҳии комил дошта, ба омӯзиши таъсири ашъори суҳанвар ба эҷодиёти адибони муосири тоҷик эҳтимом варзидааст, Нуралии Нурзод мебошад. Муҳаққиқ арзиши андешаву афкор ва сабку баёни Фурӯғро дар ташаккули рӯҳи исёнгарона, пайдо кардани хоҳише барои “шикастани қуфлҳои зиндони ҳамӯшӣ”, “шеърро ба хидмати дардҳои танҳои хеш гирифтанд”, аз шеваи тафсири зиндагӣ расидан ба дидгоҳи хеш

ва умуман, чойгоҳи ин шоираи “шӯридасар”-ро дар тақомули шеърӣ нави тоҷикӣ баланд арзёбӣ намудааст. Дар чанд мақола, тақриз ва гузориш дар ҳамоишҳои байналмилалӣ, аз ҷумла, “Чашмандози шеърӣ форсӣ” (Ингилистон) аз ихлоси эътиқод, баҳрамандӣ ва истиқболҳои бонувоне чун Фарзонаи Хучандӣ, Адиба, Гулноз ва Шаҳноз сухан ба миён оварда, ба чунин натиҷа мерасад: “Ихлоси аҳли адаби Тоҷикистон тавониста, ки ашъори фаровонро биёфарад, ки онҳо ҷо мустақиман ба матолиби шеърӣ Фурӯғ ё андешаи вай ишорат шудааст. Нақши Фурӯғ дар падид омадани як мактаби нерӯманди шеърӣ бонувони тоҷик дар поёни садаи 20 ва оғози садаи 21 ба рӯшанӣ махсус аст” (6).

Яке аз ниғоришоти хуби ин бахш тақризи адабиётшиноси тоҷик Субҳони Аъзамзод “Нимнигоҳе ба шеърӣ Фурӯғ ва навгонии фурӯғшиносии тоҷик” (2000) маҳсуб меёбад. Тақриз дар возеҳу равшан, ошкор шудани бурду боҳти асар дорои аҳамияти вижа буда, боз як равшанӣ дигарро барои шинохтанҳои тозаи шеърӣ Фурӯғ пешорӯи хонандаи тоҷик боз намуд. Муаллиф асарро дар “қорзори пурнабарди ҳастиёбии муҳаққиқон”-и ҳам эронӣ ва ҳам тоҷик аз пажӯҳишоти пураҳамият маҳсуб дониста, чунин вижагиҳои онро ба қайд гирифтааст: “Марзҳои кӯшиш ва ибтикороти М.Мирзоюнус дар боби рамзкушоӣ ва сирри бозшиносии Фурӯғ ба шеъраш густурдаву фарох аст... Ба парадокси воқеии шеър ва андешаи Фурӯғ, ба хусусияти ғайриоддӣ ҳар як таъбиру ишораҳои шоира хуб зеҳн мондааст” (2, с. 42-43). Ибтикороти профессор М.Мирзоюнусро дар вожашиносӣ, интиҳоби беҳтарин усулҳои тафсири ашъор аз тадбирҳои муҳиме дар роҳи дарки ашъори шоира шуморидааст. Дар ин тақриз унсурҳои таҳлил, тадқиқ, баҳодихӣ ба тарзи ниғориши китоб, тақсимбандӣ ва ғайра ба ҳам омадаанд. С.Аъзамзод бо назардошти тозагиву арзишмандии асар баргардонии комили онро ба ҳуруфоти форсӣ ҷиҳати баҳрамандии муҳаққиқони эронӣ пешниҳод намудааст. Хидмати муаллиф дар возеҳу равшан ва ошкор шудани бурду боҳти асар аҳамияти вижаеро дорост.

Мавзӯи баҳси чойгоҳи шеърӣ Фурӯғ дар Тоҷикистон маҳдуд ба доираи пажӯҳишоти муҳаққиқони тоҷик нест, зеро ин мавзӯ дар воқоивҳои чанде аз муҳаққиқони Эрон ва Афғонистон ҳам бозтоби шоёне дорад. Аз ҷумла, рисолаи муҳаққиқи ҷавони эронӣ Парвона Барорпур “Масоили таҳқиқи муқоисавии эҷодиёти Фурӯғи Фаррухзод ва Фарзонаи Хучандӣ” (“Сравнительное изучение проблем творчества Фуруги Фаррухзод и Фарзоны Худжанди”), ки дар Шӯрои Ҷимояи рисолаҳои номзадӣ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон соли 2011 ба дифоъ расонидааст, қобили тавачҷӯх мебошад. Масъалаи ошиқонаҳои Нимо Юшич, Маҳдӣ Аҳавон, Сӯҳробӣ Сипехрӣ ва Фурӯғи Фаррухзод дар рисолаи дигари П.Барорпур мавриди омӯзиш қарор ёфтааст.

Дар мақолае бо унвони “Муқоисаи шеърӣ Фурӯғи Фаррухзод, Фарзонаи Хучандӣ ва Холида Фурӯғ аз манзари назарияи Ҷонсун” муҳаққиқони эронӣ Алиасғари Буванди Шаҳриёрӣ ва Тоҳираи Сайидризоӣ ба муқоисаи омории вожагони мутанаввеи шоирони се кишвари ҳамзабону ҳамфарҳанг – Эрон, Тоҷикистон ва Афғонистон пардохта, кӯшиш намудаанд, то шеваи қорбурд аз муродифот ва хусусиятҳои сабқу баёни ашъори ононро то андозае муайян намояд. Муаллифон баррасии ҳешро рӯйи нӯҳ ҳазор вожа (се ҳазор вожагӣ аз ин се шоира) анҷом дода, ба натиҷае расидаанд, ки Фарзонаи Хучандӣ ва Холида Фурӯғ бардоштҳои ҷолиб дар қорбасти вожаҳо аз қорбасти ҳунарии Фурӯғи Фаррухзод доранд. Мушобихати қалимот ва усулҳои мутафовити қорбурди алфоз, ки бевосита ба тарзи баёну андеша, дидгоҳҳо ва шароити зиндагии ин се шоираи мумтоз иртибот дорад, чунин ҳулоса шудааст: “Ҳар

се зан ҳастанд, шоири муосиранд, аз замонаи наздик ба ҳам баромадаанд ва низ дар сарзамини худ шоироне шинохташуда ва соҳибандеша ҳастанд ва мавзӯот, нумодҳо, тасовир ва мазомини муштарак дар шеъри онҳо дида мешавад. Боистаи ёдоварӣ аст, ки Холида Фурӯғ ва Фарзонаи Хучандӣ ҳар ду аз Фурӯғи Фаррухзод таъсир пазируфтаанд” (7, с. 46).

Пажӯҳиши Симини Файзуллоҳӣ “Таҳлили муқоисавии оҳангҳои иҷтимоии назми Фурӯғи Фаррухзод” (“Сравнительный анализ социальных мотивов поэзии Фуруги Фаррухзод и Гулрухсор Сафиевой”) (2012) ба таҳқиқи муқоисаи ашъори Фурӯғ ва шоираи тавонои тоҷик Гулрухсор ихтисос дорад. Дар он ашъори иҷтимоӣғароёна, шеъри нав ва таъсири он ба ҷараёни адабии давр ва аҳамияти осори ин ду шоираи ҳамзабон дар бозкушоии масоили рӯзгор ва ниёзҳои мардум ба таққиқ расида, ҷойгоҳи онон дар олами адаби форсизабон ба миён гузошта шудааст.

Дар китоби “Чашмандози шеъри муосири тоҷик”-и Алиасғари Шеърдӯст перомунӣ муҳити ташаккул ва тақомули шеъри нав дар Тоҷикистон андешаронӣ намуда, аз таъсири шеъри муосири Эрон бар шеъри муосири Тоҷикистон изҳори назар кардааст. Муаллиф аз чанд намуна шабоҳати ашъори Гулрухсори Сафӣ “Хиёбони зани танҳо”-ро бо шеъри “Таваллуде дигар”, баҳрамандии Алимӯхаммади Муродиро дар шеъри “Кӯҷаи сарбаста”, аз шеърҳои “Паранда мурданӣ аст”, “Ҳаҷя”, “Имон биёварем ба оғози фасли сард”-и Фурӯғи Фаррухзод, ки “дар шаклирии аҷзои мухталифи сохтмони шеъри зерин дохил ва муассиранд” таҳлилу баррасӣ намудааст:

*Сер аз ҷонам кард
Ғами бадбахтии гафлатзадагони хушбахт.
Хестам бо зарда,
Омадам то наси равзан ба суроги субҳе,
Парда баркандаму дидам берун-
Ғайри шаб чизе нест (10, с. 56-57).*

Аз ҷониби Дастгири Ноил – шоири шаҳири Афғонистон дар мақолаи “Фурӯғ, Фарзона ва шеъри имрӯз” зимни баррасии нерӯи суҳанофарӣ ва халлоқияти ҳунарии Фарзона аз таҷаллии тасвиру афкор ва сабку баёни Фурӯғ дар таъйини роҳи тозаӣ эҷодӣ иброси андеша шудааст. Пазироии ҷомеа, нигоҳ ва қабули хонандаи пайрави анъанай суннатӣи замони Фурӯғ ва тавачҷӯҳӣ аҳли адаби тоҷик ба ашъори Фарзоноро дар замони имрӯз бо муқобалаву санҷиш баён кардааст. Рамзи зани суҳанвар дар шеъри нави адаби форсӣ шинохта шудани Фаррухзодро таъкид намуда, суннатшиканиву исёнгарӣи ўро ҷунин ба риштаи таҳқиқ кашидааст: “Фурӯғ қанқусе бархоста аз зери хокистари замонаҳо буд ва фарёди дар гулӯ хуфта ва дилҳои ба орзу дастнаёфтаи Робиаҳо, Маҳастихо, Меҳриҳо, Маҳфиҳо ва садҳои дигар ва, дарвоқеъ, фарёди зан дар дили қарнҳо буд” (10, с. 68).

Ба нигоришоти ин даста мақолаи Сӯҳробӣ Пуриброҳим “Фурӯғ ва рӯшанфикрони бумӣ” шомил аст, ки аз тариқи рӯзномай “Адабиёт ва санъат”, №38, соли 1992 дастраси хонандагони тоҷик гардидааст.

Аз таҳқиқи ҷойгоҳи Фурӯғи Фаррухзод дар нақди адабии тоҷик ба натиҷае мерасем, ки симои ҳунарии Фурӯғ муждаи шеъри навини форсиро бо ҳама зебой, маъниҳои тоза ва тасвириҳои рӯшан ба дилу дидаҳои аҳли адабу фарҳанги Тоҷикистон овардааст. Нерӯи суҳанофарӣ, халлоқияти ҳунарий ва қамоли шоирӣи ў дар таҳаввули шеъри муосири тоҷик саҳифаҳои тоза ва дурахшоноро боз ва баҳри муҳкамтар гаштани пайванди адабии кишварҳои ҳамзабон мусоидат кардааст. Фурӯғ дар шумори қамтарин адибони Эрон аст, ки ҳанӯз дар замони шӯравӣ мавриди тавачҷӯҳӣ

ахли адаби тоҷик қарор гирифта, падидаҳои хунарии ӯ на танҳо сарчашмаи илҳоми адибон, балки боиси рӯйи қор омадани силсилаи андешаҳои ноқидона низ гаштааст.

Фурӯғ, ки хунармандонаву навапардозона роҳи тозаеро дар сухансароӣ кушодааст, дарки тамоми рамзу самбулҳо ва эҷозҳои шеърӣ ӯ душвориҳо пеш меорад. Дар ин росто пажӯҳишоти анҷомдодаи муҳаққиқони тоҷикро метавон аз падидаҳои муҳими адабиётшиносии тоҷик муаррифӣ кард, ки нигоҳе фарох ба бозёфтҳои шоирона, бадеият, мӯхтаво ва сабку равиши хоси офаринишгариӣ Фурӯғ андохтаанд. Таваҷҷӯҳ ва ишқу алоқаи адибону мунаққидон ба осори ин шоираи камназир мавзӯи меҳвариӣ пажӯҳишгарон ва мӯҷиби таҳкими равобити адабии кишварҳои Эрон ва Тоҷикистону Афғонистон қарор гирифта, чиҳати маърифат ва шинохти дарунмояҳои ашъори ин суханвари тавоно аҳамияти зиёд доранд.

Вожаҳои калидӣ: *фурӯғшиносии тоҷик, равобити адабӣ, таъсири Фурӯғ ба адабиёти тоҷик, Фурӯғ ва Фарзона*

Пайнавишт:

1. Амвоҷи Корун. Бо кӯшиши Аълоҳон Афсаҳзод ва Ҷобул Додалишоҳ. - Душанбе: Ирфон, 1973.-312 с.
2. Аъзамзод С. Нимнигоҳе ба шеърӣ Фурӯғ ва навгонии фурӯғшиносии тоҷик // Паёми Сугд № 6, 2000
3. Баҳор, Маликушиуаро. Ашъори мунтахаб. Сталинобод, 1958.
4. Мирзоюнус, Матлуба. Шукуфаи андӯҳ. Хучанд, 1999.-232 с.
5. Ноил, Дастгир. Фурӯғ, Фарзона ва шеърӣ имрӯз // Хучанд, 1997, №12
6. Нурув Н. Фурӯғ, Сипехрӣ дар вусъатободи шеърӣ муосири тоҷик/ Ҳамоиши байналмилалии таҳти унвони “Чашиандози шеърӣ форсӣ”. – Ингилистон, 2004.
7. Парвона Барорпур. Муқоисаи шеърӣ Фурӯғи Фарруҳзод, Фарзонаи Хучандӣ ва Холита Фурӯғ аз манзари назарияи Чонсун. Пажӯҳиши адабиёти муосири ҷаҳон, давраи 19, №1, 1393, аз с.45 то 71.
8. Фарзона. Дарёи сӯзон (маҷмӯаи мақолаҳо).-Душанбе: Адиб, 2014. - 240 с.
9. Фурӯғи Фарруҳзод. Таваллуде дигар (тартибд. Наима Қаҳҳорова).-Душанбе: Адиб, 1993.-173 с.
10. Шеърдӯст, Алиасгар. Чашиандози шеърӣ имрӯзи тоҷик, Д.: Адиб, 1997.-272 с.
11. Эраҷ Мирзо. Осори мунтахаб. Душанбе: Нашириёти давлатии Тоҷикистон, 1963.- 360 с.

Reference Literature:

1. Waves of Karun. Compilers: Alokxon Afsakhzod and Djobul Dodalisho. - Dushanbe: Cognition, 1973. – 312pp.
2. Azamzod S. Brief Essay Devoted to Furug`s Poetry and New Viewpoint in Regard to her Creation // Sughd Bulletin № 6, 2000.
3. Bakhor Malikashshuaro. Selected Poems. – Stalinabad, 1958.
4. Mizojanas, Matlyba. Flowers of Sorrow. - Khujand, 1999.
5. Noil, Dastyhir. Furug, Farzona and Modern Style // Khuland, 1997, -№12.
6. Nurov N. Furug and Sipekhri in the Space of Modern Tajik Poetry. /Survey of Persian Poetry, 2004.
7. Barorpur, Parvona. Comparison of the Poetry Belonging to the Pens of Furug Farruhzod, Farzona Khijandi and Kholida Furug from Djonson`s Viewpoint. Researches in Modern World Literature. Period 19, №1, 1393 hijra, – pp. 45-71.
8. Farzona. The Hot River (collection of articles). - Dushanbe: Men-of-Letters, 2014, – 240pp.
9. Furug Farruhzod. New Birth (compiler: Naima Kakhorova). - Dushanbe: Men-of-Letters. – 173pp.
10. Sherdust, Aliasgar. Survey of Modern Tajik Poetry. – Dushanbe: Men-of-Letters, 1997. – 272pp.
11. Iraj Mirzo. Selected Works. - Dushanbe: Tajgosizdat, 1963. – 360 pp.